

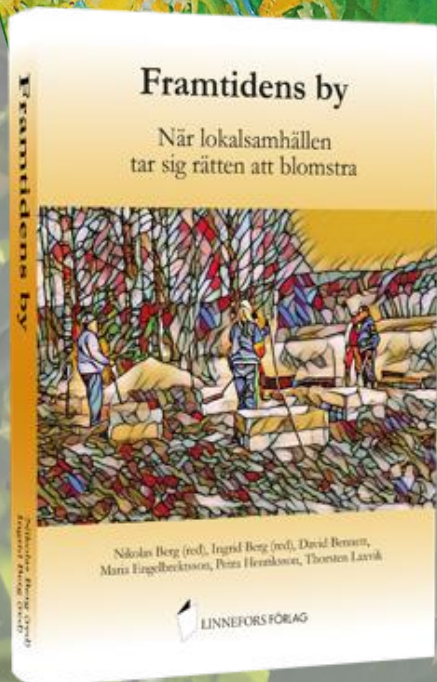

Rättigheter för Ålands kustvatten – en hävstång för hållbar omställning?

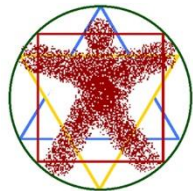
- ❖ Bakgrund: Juridisk innovation, social rörelse, kulturell lärprocess
- ❖ Framåtblick: Hur kan Åland bana väg för Östersjöns rättigheter?

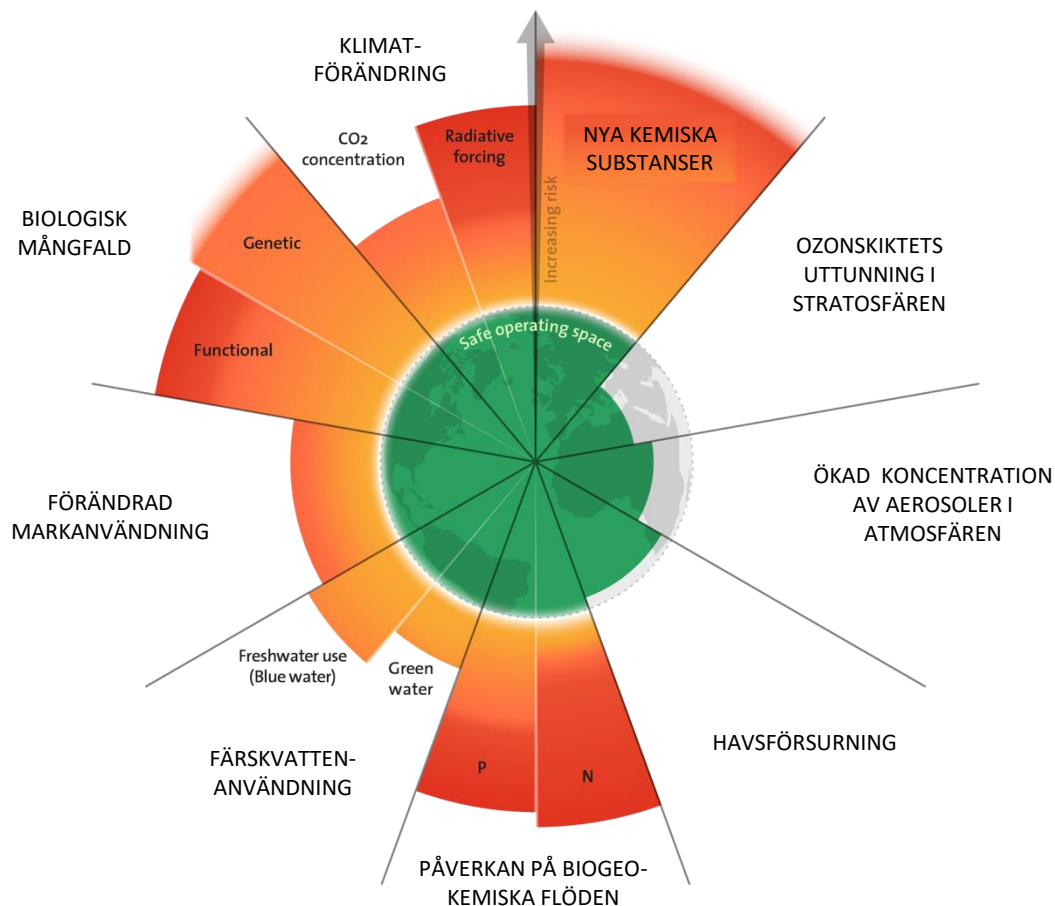
Vår bakgrund

- ❖ Ekopedagoger, folkbildare
- ❖ Vägleder lärande för hållbarhet
- ❖ Samarbeten med olika sektorer – behovet av breda allianser
- ❖ Boken "Naturens rättigheter" med fokus på NR som drivkraft för hållbart lärande – ett *relationellt* perspektiv.

Nuläge: Jordsystemgränser 2023

Gränslös expansion skapar systemkriser...

Systembaserad lagstiftning för mänsklig verksamhet inom planetens gränser

Naturens rättigheter

Deklarationen om naturens rättigheter erkänner att våra ekosystem och alla deras arter har rätten att existera och utvecklas samt upprätthålla och återskapa vitala kretslopp. Vid brott mot naturens rättigheter kan åtal väckas på basis av ekosystemens egenvärden som rättssubjekt, inte bara utifrån nyttovärden som egendom. Åtal kan väckas av medborgare för naturens räkning. Rättigheterna försvaras ofta av lokalsamhällen.

Källa: www.garn.org

Ekocid – livsmiljöförstörelse

”Ekocid” avser olagliga eller hänsynslösa handlingar som begås med insikt att det finns stora risker för allvarliga och antingen vidsträckta eller långsiktiga skador för miljön som orsakats av dessa handlingar. Med ”hänsynslös” avses vårdslös ligkiltighet inför oförsvarliga skador i förhållande till värden. ”Allvarlig skada” avser miljön inklusive mänskligt liv. ”Vidsträckt” avser hela system och arter inklusive stora folkgrupper.

Källa: www.endecocide.se

Framväxten av jordlig rättsfilosofi

- ❖ 1972: Olof Palme lyfter Ecocid på FN:s miljökonferens "Should Trees have standing" (Christopher Stone, CA)
- ❖ 1989: "Rights of Nature" (Roderick Nash)
- ❖ 2001: Thomas Berry om allt livs rättigheter
- ❖ 2003: "Wild Law" (Cormac Cullinan, Sydafrika)
- ❖ 2006: Staden Tamaqua Borough, PA (CELDF)
- ❖ 2008: Naturens rättigheter i Ecuadors grundlag

Rättigheter: Från objekt till subjekt

Mänskliga rättigheter

Kulturella rättigheter

Lokala rättigheter

Naturens rättigheter

Naturens rättigheter som juridisk praktik

"Naturen" som helhet

- ❖ Ecuador: Grundlagen
- ❖ Bolivia: Moder jords lag
- ❖ Uganda: Miljöbalken
- ❖ USA: Städer, urfolksnationer

Specifika ekosystem

- ❖ Nya Zeeland: Flod, skog, berg
- ❖ Bangladesh, Colombia: Floder
- ❖ Spanien: Lagunen Mar Menor
- ❖ Globalt: Hav, floder, våtmarker

Tillämpningar (Ecuador)

- ❖ Floden Vilcabamba 2011
- ❖ Rovfiske haj, Galapagos 2015
- ❖ Olaglig gruvdrift 2015
- ❖ Skogen Los Cedros 2022

Naturens rättigheter som rörelse

Globala organisationer

- ❖ *Nätverk, Global Alliance*
- ❖ *Kunskap, opinion, tribunaler*
- ❖ *Stop Ecocide International*
- ❖ *Juristorganisationer, urfolk...*

Staters samverkan

- ❖ *FN: Harmony with Nature*
- ❖ *Moder jords dag 22 april*
- ❖ *Ramverk biologisk mångfald*
- ❖ *Förslag: Ecocid i Romstadgan!*

Rörelsen i Sverige

- ❖ *Föreningar, konferenser*
- ❖ *Kurser, information, media*
- ❖ *Större aktörer tar ställning*
- ❖ *Jurister, politiker, forskare...*

Medskaparna

LÄRANDE FÖR HÅLLBARHET

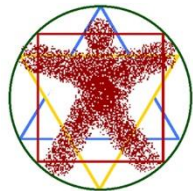
2022: Rättigheter för ett ekosystem i Europa (Mar Menor)

23-24: EU kriminaliserar miljöbrott!

Medskaparna

LÄRANDE FÖR HÅLLBARHET

Nu: Paneldiskussion i Helsingfors

Discussion

CAN WATERS SUE?

Thu, 12.09.2024

🕒 1:00 PM - 3:30 PM

📍 Finnish National Theater,
Willensauna

A cross-disciplinary dialogue

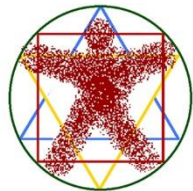
The Baltic Sea and other bodies of water: eutrophication, hazardous substances, overfishing, loss of biodiversity, polluted archipelagos, rivers and lakes... Our waters have no borders. How to protect them and us? **How about the voice of nature?**

DETAILS

Language: English

Price: Free admission

The event will be livestreamed

Nu: Ö-nationer föreslår att ekocidbrott införlivas i Romstadgan!

Pacific islands submit court proposal for recognition of ecocide as a crime

Vanuatu, Fiji and Samoa want international criminal court to class environmental destruction as crime alongside genocide

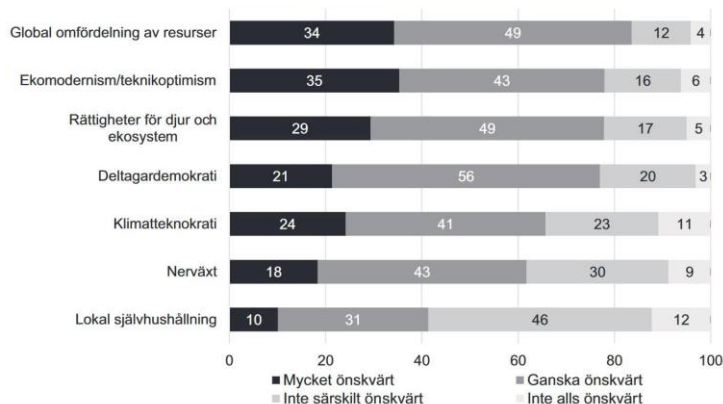

Nu: Mätningar visar stort stöd för naturens rättigheter och ekocidlag

78% av Sveriges befolkning stöder naturens rättigheter som klimatvision (SOM-undersökningen)

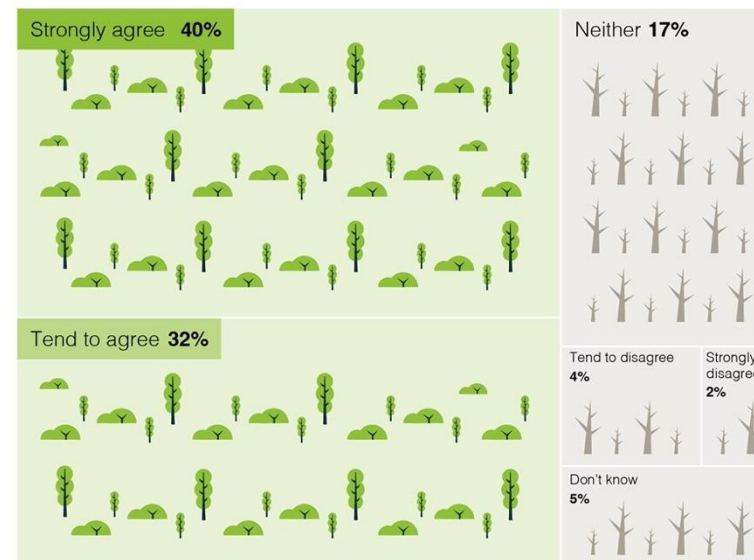
Figur 1 Medborgarnas stöd för klimatrörelsens framtidsvisioner, 2023 (procent)

Kommentar: Frågan löd Enligt klimatforskningen är det nödvändigt att minska koldioxidutsläppen om vi vill stoppa de värsta effekterna av klimatförändringarna. Enligt din mening, hur önskvärda är följande framtidsvisioner för att minska koldioxidutsläppen? De fullständiga delfrågorna beskrivs tidigare i texten. Antalet svar på de olika delfrågorna varierade mellan 1 606 och 1 625.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2023.

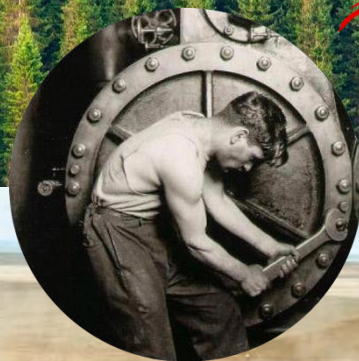
Nearly three quarters of people in the G20* agree it should be a **criminal offence** to permit actions which cause serious damage to the climate and nature

*Excluding Russia. Source: Global Commons Survey 2024, Ipsos

Naturens rättigheter: Kulturellt skifte

En lärresa från mekanistisk och antropocentrisk till holistisk och jordbaserad världsbild

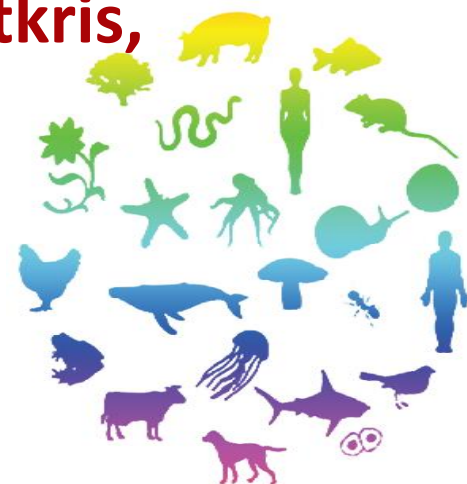
Vi behöver nya berättelser!

Samhället har styrts av föråldrade tankesätt & kulturella berättelser, speglade i systemfel.

”Industrimoderna paradigmet”: Världen en maskin, natur är objekt, grön tillväxt...

Effekter: Utarmade ekosystem/bygder, matkris, mänskliga sår, ingen vändning på 30 år...

Hoppfull berättelse: Naturens rättigheter för en fredlig samverkan med jorden.

Medskaparna

LÄRANDE FÖR HÅLLBARHET

Varför behövs rättigheter för ekosystem?

Fallet Vättern

Det är min rättighet att få existera,
må bra och utvecklas som jag vill
och behöver. Hur kan du hjälpa
mig att värna min rättighet?

– Vättern

Foto: Carl Lundberg

Vad saknas i miljölagarna?

Vättern skyddas av

- ❖ Fyra riksintressen enligt miljöbalken: friluftsliv, fiske, natur, kulturmiljö
- ❖ Naturreservat, biosfär-område enligt UNESCO
- ❖ Dricksvattentäkt
- ❖ EU:s Natura 2000-regler

Vättern hotas av

- ❖ Miljögifter
- ❖ Klimatförändringar
- ❖ Gasborring
- ❖ Gruvbrytning – jordmetaller i Norra Kärr
- ❖ Flygförsvaret – kraftigt utökade övningar

Vanliga frågor & svar

- ❖ **Får rättighetsskyddade ekosystem påverkas och bearbetas?**
- Ja, så länge överlevnaden säkras. Samverkan, ej dominans.
- ❖ **Ska varje enskild individ av en art skyddas?**
- Nej, ekosystem och arter skyddas. Alltså ett systemfokus.
- ❖ **Ställer naturens rättigheter ekosystem över människan?**
- Nej, intressen för olika rättssubjekt kan vägas mot varandra.
- ❖ **Innebär rättigheter också skyldigheter?**
- Ja, skyldigheter gentemot rättighetsbärande subjekt.
- ❖ **Upphäver naturens rättigheter äganderätten?**
- Nej, de stöder ansvarsfullt ägande inom planetens gränser.

Hur kan Åland bana väg för Östersjöns rättigheter?

- ❖ **Fördjupa partnerskap med ö-nationer som föreslagit ekocidlag**
- ❖ **Tolka nya EU-lagen med tydliga formuleringar kring ekocid**
- ❖ Undersöka möjligheterna att lagstifta om kustvattnens rättigheter
- ❖ Opinionsbilda för medborgarinitiativ kring förslag på deklaration
- ❖ **Föra diskussioner i hela regionen kring Östersjöns rättigheter**
- ❖ **Använda visionerna för att stärka berättelsen om Åland**
- ❖ Inspireras av andra formuleringar och erfarenheter i arbetet
- ❖ **Möjliggöra lokal mobilisering och lärande kring visionerna**

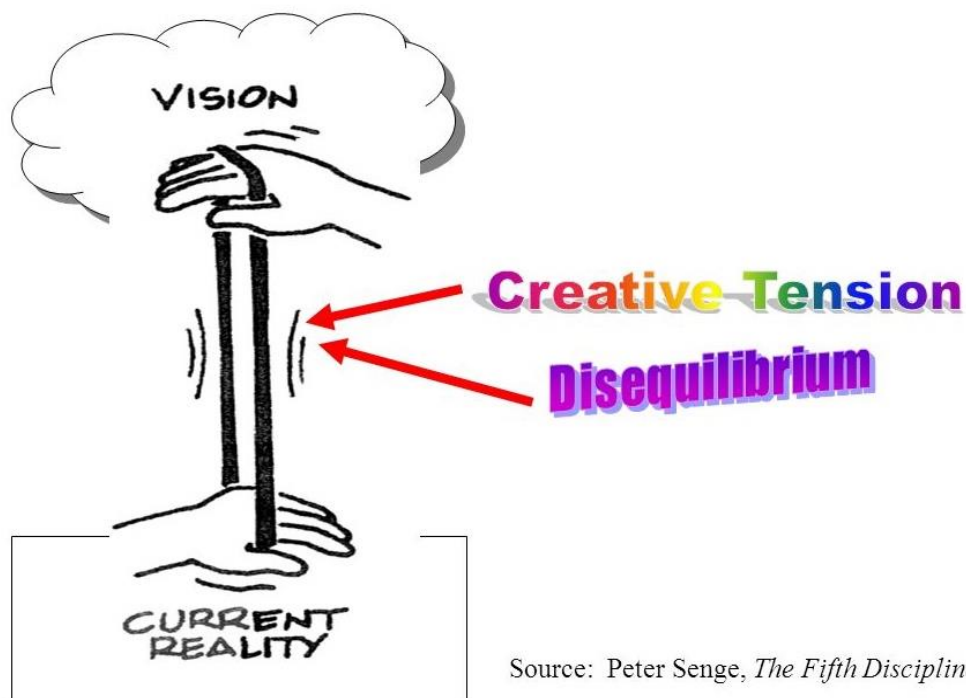

Att förverkliga naturens rättigheter...

Visionen:
*Våga längta
och drömma!*

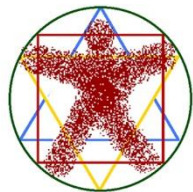
Vägen:
*Orka beröras
och fortsätta
vandra!*

Verkligheten: *Ta till sig både
fakta, perspektiv och känslor!*

Source: Peter Senge, *The Fifth Discipline*

... I spänningsfälten vision – verklighet

Medskaparna

LÄRANDE FÖR HÅLLBARHET

Att stärka lokalt engagemang

”Vi brinner för Unden”, november 2017

Lära för omställning

1-2. Bygga
lärgemenskap

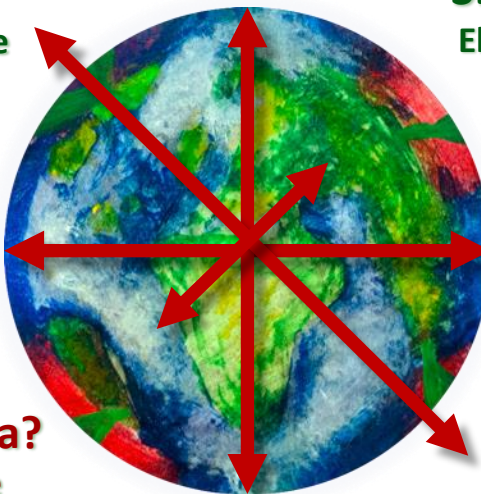
3-4. Fördjupa
engagemang

1. Vilka är vi?
Relationell omtanke
(Att mötas)

2. Var står vi?
Inre omställning
(Reflektera)

3. Hur berörs vi?
Ekologisk känslighet
(Engageras)

8. Hur samverkar vi?
Mångfaldens intelligens
(Integrera erfarenheter)

4. Varför sker detta?
Kulturellt berättande
(Visionera)

7. Hur vill vi beröra?
Kreativt utforskande
(Sprida)

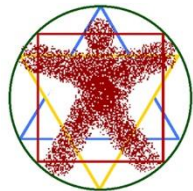
5. Vad kan vi göra?
Lokal självorganisering
(Planera)

7-8. Sprida
och integrera

6. Vad ska vi göra?
Konstruktiv handling
(Agera)

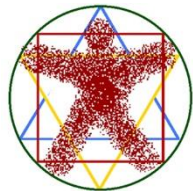
5-6. Organiser
och agera

Ekopedagogiska lärlabb utforskar relationen till lokala ekosystem

Hur startar lärandet?

HÄR RÅDER NATURENS
RÄTTIGHETER

Hur startar lärandet?

DIGITALTIDNINGEN

ANNONSERA |

Nya Åland

Hur kan Åland bana väg för Östersjöns rättigheter?

INSÄNDARE 21:54 torsdag, 29 augusti, 2024

Som många mindre briken får Åland idag lida av konsekvenser som större nat ekosystem som öarna är beroende av. Samtidigt kan Åland på många sätt fördjupad samverkan över gränserna som kan vända situationen. Vikti större juridiska genombrott i Europa: På EU-nivå har "Ekocid-liknar kriminaliserats och på landsnivå har Spanien erkänt lagunen M- Åland har genom sin rätt att stifta egna lagar, och möjlighet exempelvis medborgarinitiativ, stora möjligheter att påven utveckling i området.

AH **Aktuell Hållbarhet**

"Östersjöns rättigheter kan bli en game changer för Åland"

Rådande miljölagar har inte räckt till för att skydda vårt stora innanhav, vilket kanske tydligast drabbar Åland. När EU:s nya lagstiftning som kriminaliserar "ekocidliknande" brott ska genomföras öppnar det för en utveckling som kan bli en game changer för öriket, skriver ekopedagogerna Ingrid och Nikolas Berg.

Publicerad: 9 september 2024, 12:04

Medskaparna

LÄRANDE FÖR HÅLLBARHET

Tack!

Medskaparna – lärande för hållbarhet
info@medskaparna.se, 070-7544840